

Veilig vluchten uit gebouwen

Wet en regelgeving

Wie is verantwoordelijk voor het veilig kunnen vluchten?

Sinds de vuurwerkramp, een cafébrand zit de schrik er behoorlijk in. Hoe heeft dit kunnen gebeuren? Wie is écht verantwoordelijk voor brandveiligheid en de gevolgen in deze situaties? Dit zijn de vragen die steeds weer gesteld worden. Eén ding is zeker: de gebeurtenissen hebben het onderwerp brandbeveiliging en daarmee de te nemen maatregelen voor ontluchten en ontruimen prominent op de agenda geplaatst bij overheden, ontwerpers, beheerders en gebruikers van gebouwen. De Commissie Alders concludeerde onder andere dat de regelgeving ten aanzien van brandpreventie voldoende is. Het probleem is echter dat deze regelgeving niet altijd eenduidig wordt geïnterpreteerd en gehandhaafd.

Tegenstellingen rond de nooduitgang

Die op zich al moeilijke (en vaak per gemeente verschillende) interpretatie komt vaak sterk tot uitdrukking bij de vaak complexe problematiek van de tegengestelde belangen rond nooduitgangen:

Brandweer: "Nooduitgangen moeten open blijven en te allen tijde vrije doorgang bieden."

Politie en Verzekeraars: "Wij geven de voorkeur aan gesloten deuren en continue beveiliging van nooduitgangen."

Arbo-deskundige: "De arbowet verlangt doeltreffende maatregelen op het gebied van veilige en snelle ontluchting."

Gebruiker/eigenaar: "Open deuren betekenen diefstal en verlies. Gesloten deuren zijn tegen de regels."

Specifieke problemen in de horeca, bij disco's, etc. laten we dan nog maar even rusten. Hier lijken de problemen van geluidshinder via nooduitgangen, of de eis van het naar buiten toe opendraaien in de openbare ruimte, of een verbod voor het stallen van fietsen tegen de nooduitgang, etc. soms onoplosbaar. Aan doeltreffende oplossingen waarmee aan alle (tegengestelde) belangen wordt voldaan, moet dus echt goed worden nagedacht.

Wet- & regelgeving

Het vluchten voor brand, rook en andere dreigingen in en rond gebouwen blijkt nogal eens tot slachtoffers te leiden. Veilig kunnen vluchten uit gebouwen is ondermeer vastgelegd in de landelijke bouwregelgeving en lokale verordeningen voor de handhaving. Maar hoe werk je daarmee in ontwerp, uitvoering en beheer? Handige, direct in de praktijk toepasbare regelgeving en/of modellen voor het bepalen van ontluchting uit ruimten waarin (veel) mensen verblijven ontbreken.

Brandbeveiligingsconcepten, Bouwbesluit, Arbowet, verzekeraars, etc. raken elk het veilig kunnen vluchten op hun eigen wijze aan. De juridische opzet en taalgebruik maken de regelgeving niet direct tot een gebruiksvriendelijke informatiebron.

Niet afwachtend opstellen

Gebouw-eigenaren en -gebruikers moeten allereerst zelf aan de slag. De Arbowet zegt in alle eenvoud dat je maar voor een veilig en gezond gebouw hebt te zorgen. Verzekeraars wijzen op de negatieve gevolgen voor de aansprakelijkheidsdekking bij een lakse handhaving van de Arbowet. Gemeenten en brandweer willen wel maar in de praktijk wordt men veelal geconfronteerd met hun achterstand in advieswerk, beoordeling van aanvragen voor bouw- en gebruiksvergunningen en de handhaving daarvan.

Eigenaren van gebouwen mogen zich niet afwachtend achter deze situatie verschuilen door te weinig of zelfs niets te doen. Dat mag niet; noch qua morele-, noch qua feitelijke aansprakelijkheid voor de eventuele gevolgen. Gebouweigenaren en -gebruikers moeten dus eerst zelf het initiatief nemen, evenals andere bij het veilig kunnen vluchten betrokken partijen zoals ontwerpers, bouwers, installateurs, beheerders en adviseurs.

Naast oriëntaties over de mogelijke risico's, de bouw- en arbo-regelingen en de eventuele aanvraag voor een gebruiksvergunning zal het initiatief voor het maken van een plan van aanpak voor bedrijfshulpverlening moeten worden genomen, waaronder een vlucht- en ontruimingsplan.

Bouwbesluit 2003

Het in augustus 2001 gepubliceerde Bouwbesluit in Staatsblad 410, wordt in juridische zin in 2003 van kracht. In de 2003-versie van het Bouwbesluit gaat het om de invoering van de al in 1998 bekende tweede fase Bouwbesluit, alsmede de conversie.

Veilig vluchten uit gebouwen

Wet en regelgeving

Dat laatste is een poging om het Bouwbesluit gebruiksvriendelijker te maken, maar feit is dat de meeste deskundigen en de Brandweer vinden dat ook na deze vereenvoudiging de brandveiligheids-voorschriften in het nieuwe stelsel moeilijk blijven te doorgronden. Door introductie van de bezettingsgraadklasse is een relatie gelegd tussen de bouwvergunning en het gebruik van het gebouw. Ook is er getracht de eisen in overeenstemming te brengen met bouwtechnische eisen uit andere wetten. Het nieuwe Bouwbesluit stelt eisen voor nieuwbouw, maar ook minimum eisen voor bestaande bouw.

In het Bouwbesluit is in Hoofdstuk 2 "Voorschriften uit het oogpunt van veiligheid", onder de Afdelingen 2.17, 2.18 en 2.19 (Artikel 2.145 t/m 2.182) het veilig vluchten tijdens brand geregeld.

Daarbij staan twee hoofdpunten centraal:

- geen hinder in de vluchtroute door op slot zijnde deuren;
- deuren mogen niet tegen de vluchtrichting indraaien.

Daarnaast worden in deze artikelen bijvoorbeeld vluchtweg-lengte en -capaciteit geregeld, evenals minimale afmetingen, loopafstanden, het in twee richtingen moeten kunnen vluchten, etc.

Medio 2005 zal het Bouwbesluit 2005 in werking treden. Daarbij zal een definitie voor het begrip nooddeur worden ingevoerd: 'Een deur die uitsluitend is bestemd om het bouwwerk te ontvluchten'. Een dergelijke deur mag niet als een schuifdeur worden uitgevoerd. Wel mag deze deur over een trottoir draaien. De afmetingen van de vrije openingen van zo'n deur moeten 0,85x2,3 meter of groter zijn.

Gebruiksvergunning

Met het Bouwbesluit zijn de bouwvoorschriften landelijk geregeld. De Gemeente toetst bij de aanvraag van een bouwvergunning allereerst op de bouwkundige eisen van het Bouwbesluit en vervolgens op de lokaal van kracht zijnde Bouwverordening met de daaruit voortkomende voorschriften die te maken hebben met het (brandveilig) gebruiken van het gebouw. Dat laatste is tevens van belang voor de gebouwfuncties waarbij de gebruiksvergunning een rol speelt. Onderwerpen die in de bouwverordening een rol kunnen spelen zijn naast de bereikbaarheid van het gebouw voor brandweervoertuigen, de beschikbaarheid van bluswater ook de aanwezigheid van brandmeld- en ontruimingsinstallaties, rook- en warmteafvoer voorzieningen, aanwezigheid van kleine blusmiddelen, de maximale bezetting en inrichting van het gebouw. De Gemeente zal bij de beoordeling doorgaans gebruik maken van het advies van de Brandweer en VNG- of NIBRA- documenten zoals bijvoorbeeld Handreiking Brandpreventiebeleid bestaande bouw (NIBRA, 2002) en Een brandveilig gebouw installeren (NBF/LNB/NIBRA, 2002).

Het eindpunt van de vluchtroute

Al vluchtend hoopt men op het eindpunt van de vluchtroute snel naar buiten te kunnen. Bij beheerst vluchten gaat het doorgaans goed, maar bij duwen en dringen wordt het gevaarlijk rond vluchtdeuren en nooduitgangen. Onder die omstandigheden is de eis begrijpelijk dat zonder een sleutel te gebruiken het veilige aansluitende terrein moet kunnen worden bereikt. De te gebruiken vluchtdeuren moeten onder de geschetste omstandigheden dan ook heel gemakkelijk geopend kunnen worden. In de praktijk blijkt dat nog zeer vaak slecht geregeld. De sluitingen functioneren slecht of zelfs niet en zijn soms van (hang)sloten en kettingen voorzien. Daarnaast zien we allerlei vreemde vergrendelingen waarbij eerst een glasplaatje of glasbuisje ingeslagen moet worden alvorens kan worden ontgrendeld. Bij de sleutelkastjes ontbreekt vaak de sleutel. Voorts blijkt dat men de ruimte vóór de vluchtdeuren nogal eens als (tijdelijke) opslagplaats gebruikt, zodat de deuren niet of zeer moeilijk bereikbaar zijn.

Als eis kan dus alleen maar resteren dat aan capaciteit, projectering, uitvoering en beheer van vluchtdeuren geen concessies mogen worden gedaan. Onvoorwaardelijk moet steeds gelden: onder alle omstandigheden zonder sleutel snel in vluchtrichting te openen.

